

UMBERTO

ÖNCEKİ
GÜNÜN
ADASI

Çeviri: KEMAL ATAKAY

13. BASKI

♥ can
modern

UMBERTO ECO
ÖNCEKİ GÜNÜN
ADASI

Can Modern

Önceki Günün Adası, Umberto Eco

İtalyanca aslından çeviren: Kemal Atakay

L'isola del giorno prima

© 1994, RCS Libri S.p.A., Bompiani, Milano

© 1995, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1995

13. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 13. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3520-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

UMBERTO ECO
ÖNCEKİ GÜNÜN
ADASI

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

Kemal Atakay

♥can

Umberto Eco'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Gülün Adı, 1986

Foucault Sarkacı, 1992

Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti, 1995

Ortaçağ'ı Düşlemek, 1996

Somonbalığıyla Yolculuk, 1997

Yanlış Okumalar, 1997

Beş Ahlak Yazısı, 1998

Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik, 1998

Açık Yapıt, 2000

Kitaplardan Kurtulabileceğinizi Sanmayın (J.C. Carrière ile birlikte), 2010

Günlük Yaşamdan Sanata, 2012

Edebiyata Dair, 2016

Tez Nasıl Yazılır?, 2017

UMBERTO ECO, 1932'de Milano yakınlarındaki Alessandria kasabasında doğdu. 1950'lerde İtalyan Radyo-Televizyonu RAI'nin kültür programlarını yönetti, 1959-1975 arasında Bompiani Yayınevi'nin edebiyat-dışı yayınlar editörlüğünü üstlendi; *La Stampa*, *Corriere della Sera*, *La Repubblica*, *L'Espresso* gibi gazetelere makaleler yazdı. 1970'lerden bu yana Bologna Üniversitesi'nde göstergebilim dersleri veren Eco, *Gülün Adı*, *Önceki Günün Adası* ve *Baudolino* gibi romanlarıyla; *Açık Yapıt*, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*, *Beş Ahlak Yazısı*, *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik*, *Ortaçağ'ı Düşlemek*, *Somonbalığıyla Yolculuk*, *Yanlış Okumalar*, *Yorum* ve *Aşırı Yorum*, *Günlük Yaşamdan Sanata* gibi deneme kitaplarıyla günümüzün en saygın yazarları arasındadır. Yazar, 2016'da aramızdan ayrılmıştır.

KEMAL ATAKAY, 1962'de Ankara'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra ABD'de Illinois Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde lisansüstü öğrenimi gördü. Çeşitli dergilerde çevirileri, inceleme ve eleştiri yazıları yayımlandı. Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi. Guido Cavalcanti, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giacomo Leopardi, Cesare Pavese, Primo Levi, Italo Calvino, Umberto Eco, Octavio Paz gibi şair ve yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Pasifik Denizi mi yurdum?

JOHN DONNE, *Hymne to God my God*¹

Konuştuğum budala mı? Seslendiğim zavallı mı?
Anlatıyorum acımı
işitmeyen kıyıya
suskun taşa, sağır rüzgâra...
Ah, karşılık veren yok
dalgaların mırıltısı dışında!

GIAMBATTISTA MARINO,
“Eco”, *La Lira*,² XIX

1. (İng.) “Tanrı’ya, Tanrıma İlahi”. (Y.N.)

2. (İt.) “Eko”, “Lir”. (Y.N.)

1

Daphne

Gene de aşığılanmamdan gurur duyuyorum ve böyle bir ayrıcalığa mahkûm edildiğim için, korkunç bir kurtuluşun tadını çıkarıyorum neredeyse: Sanırım, soyumuzun, insanoğlunun belleğinde, ıssız bir gemide deniz kazasına uğrayan yegâne varlığıyım.

Böyle yazıyor Roberto de la Grive, yola gelmez bir kavram karmaşası içinde, tahminen 1643 yılının Temmuz ile Ağustos ayları arasında.

Bir tahta parçasına bağlı, güneş gözlerini kör etmesin diye gündüz vakti yüzünü güneşten öte tarafa çevirmiş, su yutmamak için boynu doğal olmayan bir biçimde gerilmiş, teni tuzlu suyla kavrulmuş, hiç kuşkusuz ateş içinde, kaç gündür dalgalar üzerinde dolaşıyordu? Mektuplar bunu belirtmiyor ve sanki sonsuz bir sürenin geçtiğini düşündürüyorlar, ancak en çok iki günlük bir süre söz konusu olmalı, aksi takdirde –kendi betimlemesine göre, onun gibi son derece hastalıklı, doğal bir kusuru nedeniyle ancak gececil bir hayvan olarak– Phoibos’un yayı altında hayatta kalamazdı (zengin hayal gücüyle yakındığı gibi).

Zamanı hesaplayacak durumda değildi, ama sanırım onu Amarilli’nin bordasından fırlatıp atan fırtınadan he-

men sonra deniz durulmuş ve denizcinin ona tam yerinde bir uyarıyla şekil verdiği o bir tür sal, akıntılar onu koya yanaştırıncaya kadar, ekvatorun güneyinde son derece ılıman bir kışın hüküm sürdüğü bir mevsimde, sakin bir deniz üzerinde alizelerin itmesiyle, çok fazla mil yol gitmesine gerek kalmaksızın, onu sürüklemişti.

Geceydi, uyuyakalmıştı ve ta ki sal bir sarsıntıyla Daphne'nin pruvasına çarpıncaya dek, gemiye yaklaşmakta olduğunu fark etmemişti.

Ve –dolunay ışığında– bir cıvadranın altında, çıpa zincirinden uzak olmayan bir noktasından bir ip merdivenin sallandığı (Peder Caspar, “Yakub’un Merdiveni”¹ adını verecekti ona!) bir baş kasarasının karşısında, su üstünde salındığını fark eder etmez, bir anda tüm gücünü yeniden kazanmıştı. Umutsuzluğun verdiği güç olmalı bu: Bağırarak (ama boğazı kupkuruydu) ya da bedeninde mor izler oluşturan iplerden kurtulup yukarı çıkmayı deneyecek kadar nefesi olup olmadığını yokladı. Kanımca, böyle anlarda, ölmek üzere olan bir insan, beşikteyken yılanları boğan bir Hercules olup çıkar. Roberto'nun olayla ilgili notları pek bir şey anlayamayacak kadar karışık, ancak sonunda baş kasarasına çıktığına göre, bir şekilde o merdivene tutunmuş olduğu fikrini kabul etmek gerekir. Belki de yukarı, her adımda bitkin bir halde, bir durup bir ilerleyerek yavaş yavaş çıkmış, kendini korkuluktan öte yana atmış, gemideki iplerin üzerinden sürünerek kasaranın kapısını açık bulmuştur... Karanlıkta o varile içgüdüsel olarak dokunmuş olmalı, kenarına tutunarak güçlkle doğrulmuş ve varile bir zincirle bağlı çanağı bulmuştur. İçebildiği kadar içmiş, sonra tam bir doy-

1. (Yakub, düşünde yeryüzüne bir merdiven dikildiğini ve başının göklere eriştiğini görür. Bu merdiven de Yakub'un Merdiveni olarak geçer.) Kutsal Kitap, Eski Ahit, “Yaratılış” 28:12. (Y.N.)

gunlukla yere çökmüştü; belki de kelimenin gerçek anlamıyla doygunluk içinde, çünkü suda ona yiyecek sağlayacak kadar çok boğulmuş böcek de olsa gerek.

Yirmi dört saat boyunca uyumuş olmalı, yeniden doğmuşçasına uyandığında gece idiye doğru bir hesaplama bu. Şu halde, hâlâ geceydi değil, yeniden geceydi dememiz gerekiyor.

O hâlâ gece olduğunu düşündü, aksi takdirde aradan bir gün geçtikten sonra birileri onu bulmuş olurdu. Ay ışığı güverteden içeri sızıyor, ocağın üzerinde asılı duran kulplu bakır tenceresiyle geminin mutfağı izlenimini veren yeri aydınlatıyordu.

Odanın, biri cıvadraya doğru, öteki güvertenin üzerinde iki kapısı vardı. Roberto'nun yüzü ikinci kapıya dönmüktü, gündüz ışığı onları aydınlatıyormuşçasına, düzenli bir biçimde yerleştirilmiş çarmıkları, bocurgatı, yelkenleri toplanmış gemi direklerini, lombarlardaki birkaç topu ve kış kasarasının yan kesitini gördü. Gürültü çıkarmıştı, ama kimsenin yanıt verdiği yoktu. Yüzünü bordaya çevirmişti ve sancak tarafında, yaklaşık bir mil ötede, meltemin kıpırdattığı palmyeleriyle Ada'nın profilini gördü.

Toprak, yarı karanlıkta ağaran kumun çevrelediği küçük bir koy biçimindeydi, ancak her kazazedenin başına geldiği gibi, Roberto bunun bir ada mı, yoksa bir kıta mı olduğunu kestiremiyordu.

Öteki bordaya doğru sendeleyerek ilerlemiş ve bir başka profilin –ancak bu kez çok uzakta, neredeyse ufuk çizgisinde– doruklarını seçer gibi olmuştu; onun da sınırlarını belirleyen iki yüksek kayalık çıkıntıydı. Kalanı denizdi; sanki gemi iki kara parçasını ayıran geniş bir kalandan geçerek girdiği sığınakta demir atmış gibi. Roberto, eğer iki ada söz konusu değilse, hiç kuşkusuz bunun, daha geniş bir toprak parçasına bakan bir ada olduğuna karar vermişti. Ortasında bulunan insanlara, ikiz kara

parçası karşısında bulunduğu izlenimini verecek kadar geniş koylardan haberi olmadığına bakılırsa, başka varsayımlar kurmaya kalkıştığını sanmıyorum. Böylece, çok büyük kıtaların var olduğunu bilmediği için, tam on iki-den vurmuştu.

Bir kazazede için güzel bir şey: Ayaklarınız sağlam zeminde ve kara elinizin altında. Ama Roberto yüzmeyi bilmiyordu; birazdan gemide filika bulunmadığını, bu arada akıntının, gemiye ulaştığı salı uzaklaştırdığını keşfedecekti. Bu yüzden, ölümden kurtulmanın getirdiği rahatlamaya şimdi üçlü bir yalnızlığın kaygısı eşlik ediyordu: denizin, yakındaki Ada'nın ve geminin verdiği yalnızlık. "Hey gemidekiler!" diye bağırmayı denemiş olmalı, bildiği bütün dillerde, bitkin düşünceye kadar. Sessizlik. Sanki gemidekilerin hepsi ölmüş gibi. Benzetmeleri öylesine bolca kullanan biri olarak, görüşünü hiç bu kadar doğrudan dile getirmemişti. Ya da neredeyse –ama işte bu “neredeyse”den söz etmek istiyorum ve söze nereden başlayacağımı bilmiyorum.

Oysa, başladım bile. Bir adam bitkin düşmüş, okyanusta geziniyor ve lütufkâr sular onu terk edilmiş izlenimini veren bir gemiye atıyor. Mürettebat gemiyi az önce bırakıp gitmişçesine terk edilmiş, çünkü Roberto güçlkle mutfağa dönüyor ve orada sanki aşçının yatmaya gitmeden önce koyduğu bir kandil ile bir çakmak buluyor. Ancak ocağın yanında üst üste konmuş, boş iki şilte var. Roberto kandili yakıyor, etrafına bakıyor ve bol miktarda yiyecek buluyor: Kurutulmuş balık, nemden dolayı çok az küflenmiş bisküvi, bıçakla şöyle bir üstünü kazımak yeterli. Balık çok tuzlu, ancak bol bol su var.

Kısa sürede gücüne kavuşmuş ya da bunları yazarken gücü yerinde olmalı, çünkü –tam bir edebiyatçı edasıyla– yaşadığı şölenin zevklerinden uzun uzadıya söz ediyor: Olympos onun şölenlerine eş bir şölen görmemiş-

tir asla, denizin derinliklerinden bana ulaşan nefis nektar, ölümü benim yaşamım demek olan canavar... Ancak Roberto'nun kalbinin Signora'sına yazdıkları şöyle:

Gölgemin güneşi, gecemin ışığı,

Niçin gökyüzü, yarattığı o şiddetli fırtınada yok etmedi beni? Neden kurtuldu şu bedenim doymak bilmez denizden, daha sonra ruhum bu kısır ve de talihsiz yalnızlık içinde korkunç bir kazaya maruz kalacak idiyse?

Şayet merhametli gök yardımına gelmezse, belki de siz şimdi size yazdığım bu mektubu asla okuyamayacaksınız ve bu denizlerin ışığıyla yanan bir meşale gibi ben gözlerinizde silik bir gölge haline geleceğim, tıpkı Selene gibi, o Selene ki Güneş'inin ışığından fazlasıyla, ah evet fazlasıyla feyiz alarak, gezegenimizin en uç eğrisinin ötesine yolculuğunu yavaş yavaş tamamlarken, yüce yıldızından gelen ışınların yardımından mahrum kalmış bir halde, önce incelemek kendi yaşamına son veren orak biçimini alır, sonra kuvvetini iyice yitiren bu yağ lambası, dâhi tabiatın sırlarıyla ilgili şövalyelik armaları ve esrarengiz amblemler oluşturduğu o uçsuz bucaksız soluk mavi kalkan içinde bütünüyle eriyip çözülür. Bakışınızdan mahrum bırakılmış biri olarak âmâyım, çünkü beni görmüyorsunuz, dil-sizim çünkü benimle konuşmuyorsunuz, hafızadan yoksunum çünkü beni hatırlamıyorsunuz.

Ve yalnızca, alevli saydamsızlığım, karanlık alevim benim, bu elverişsiz koşulların açtığı düşmanca savaş içinde, zihnimin hep aynı çehreyle çizdiği canlı, sevimli hayali geçiriyorum sizin yerinize. Bu tahtadan kayada, bu su üstünde salınan kalede, beni denizden koruyan denizin tutsağı olmuş, bağışlayıcı gök tarafından cezalandırılmış, tüm güneşlere açık bu en derinlerdeki lahitte gizlenmiş ben, yeryüzü üzerindeki bu yer altında, her yerden kaçmama fırsat veren, ama kendisinden kaçamadığım bu hapisanede selamete ulaşip bir gün sizi görmeyi umuyorum.

Hanımefendi, mutsuzluğumun solmuş gülünü, size layık olmayan bir armağan olarak sunarcasına yazıyorum size. Gene de aşağılanmamdan gurur duyuyorum ve böyle bir ayrıcalığa mahkûm edildiğim için, korkunç bir kurtuluşun tadını çıkarıyorum neredeyse: Sanırım, soyumuzun, insanoğlunun belleğinde, ıssız bir gemide deniz kazasına uğrayan yegâne varlığıym.

İyi ama mümkün mü bu? Bu ilk mektuptaki tarihten bir yargıya varmak gerekirse, Roberto gemiye vardıktan hemen sonra, kaptanın kamarasında kalem kâğıt bulur bulmaz, geminin geri kalanını keşfe çıkmadan yazmaya koyuluyor. Gene de eski gücüne kavuşmak için bir süre geçirmiş olmalı, çünkü yaralı bir hayvan kadar güçsüz düşmüştü. Ya da belki de ufak bir âşık kurnazlığıdır bu, önce nereye geldiğini araştırıyor, daha sonra mektubu yazıyor, ancak önce mektubu yazmış gibi yapıyor. Bu mektupların hiçbir zaman yerine ulaşmayacağını bildiğine, öngördüğüne, bundan korktuğuna ve mektupları yalnızca çektiği cefa adına yazdığına göre (kendisine sorulsa cefakâr avuntu adına, derdi, ama dizginleri elden bırakmamaya çalışalım), nasıl oluyor da yapıyor bunu? Gerçek aşkla yanıp tutuştuğu kuşku götürmeyen birinin hareketlerini ve duygularını yeniden kurmak zaten zordur, ama hissettiklerini mi, yoksa aşk söylemi kurallarının ona gösterdiklerini mi dile getirdiğini asla bilemeyiz. Öte yandan, hissedilen tutku ile dile getirilen tutku arasındaki fark ve hangisinin daha önce geldiği hakkında ne biliyoruz ki? Öyleyse kendisi için yazıyordu, edebiyat yapmıyordu, gerçekten de tıpkı bir yeniyetme gibi, imkânsız bir düşün izini süren; var olduğu zaman bile, başka, daha saf imgenin yokluğundan değil, yufka yürekliliğinden, aşka âşık olduğu için sayfayı gözyaşlarıyla dolduran bir yeniyetme gibi yazıyordu...

Bundan çıkarılacak bir roman var, ama bir kez daha, nereden başlamalı?

Ben bu ilk mektubu daha sonra yazdığımı ve önce etrafı kolaçan ettiğini söylüyorum – neler gördüğünü daha sonraki mektuplarda belirtecektir. Ama burada da aynı sorunla karşı karşıyayım: Hasta gözlerle geceleyin gezerken, belli belirsiz gördüğü şeyleri keskin bir kavrayışın ürünü eğretilemelerle görünür kılmak isteyen bir kişinin güncesini nasıl tercüme etmeli?

Roberto, Casale Kuşatması'nda şakağını sıyıran o mermiden bu yana gözlerinden rahatsızlık çektiğini söyleyecektir. Olabilir, ama başka bir yerde gözlerinin veba nedeniyle daha da zayıfladığını belirtiyor. Roberto hiç kuşkusuz zayıf bünyeliydi, anladığım kadarıyla aynı zamanda hastalık hastasıydı –ancak ölçüsüzce değil; ışık fobisi kısmen karaöde, kısmen de Signor d'Igby'nin hazırladığı ilaçların müzmin hale getirdiği bir tür kolay öfkelenirlik durumuna bağlı olmalı.

Işık fobisi kendi doğasından kaynaklanan bir şey olmasa da, en azından Amarilli'de, gemi ambarındaki entrikaları gözetlemek için ışıktan korkan kişi rolünü oynamak zorunda kaldığından, Amarilli'deki yolculuğunu hep alt güvertede durarak tamamlamış olduğu kesin görünüyor. Tümü karanlıkta ya da mum ışığında geçen birkaç ay ve sonra kurtulmasını sağlayan gemi enkazı üzerinde, kör edici ekvator ya da tropik (işte her neyse) güneşi altında geçirilen süre. O nedenle, hasta ya da sağlıklı, Daphne'ye ulaştığında ışıktan nefret ediyordu; ilk geceyi mutfakta geçirmiş, kendine gelmiş, ikinci gece ilk keşfine girişmiş ve sonra gerisi neredeyse kendiliğinden gelmişti. Yalnızca gözleri ışığa dayanamadığından değil, aynı zamanda sırtında oluşmuş olması gereken güneş yanıkları nedeniyle gün ışığı korkutuyordu onu, o yüzden sığınağına geri dönüyor. O gecelerde betimlediği güzel ay onu kaygılarından kurtarıyor; gündüzleri gökyüzü her yerde olduğu gibi, geceleyin yeni takımyıldızlar keşfedi-

yor (evet, şövalyelik armaları ve esrarengiz amblemler), sanki bir tiyatroydaymış gibi: Uzun bir süre, belki de ölü-
müne kadar bunun yaşamı olacağı kanısına varıyor, Sig-
nora'sını yitirmemek için onu kâğıt üzerinde yeniden
yaratıyor ve zaten sahip olmadığından çok daha fazlasını
yitirmediğini biliyor.

Bu noktada, bir ana rahmine sığınırçasına, uyanık
geçirdiği gecelere sığınıyor, işte bu nedenle güneşten
kaçmaya karar veriyor. Belki de günbatımı ile tan arasın-
da huzursuz huzursuz dolaşıp, sonra horoz öttüğünde
mezarlarına geri dönen Livonyalı ya da Eflaklı Macar
Hortlakları okumuştı: Böyle bir şeyin çekiciliğine kapı-
labilirdi...

Roberto nüfus sayımına ikinci akşam başlamış ol-
malı. Artık gemide kimsenin bulunmadığından emin
olacak kadar bağırmişti. Ama bundan korkuyordu da; ce-
setlere, insanların yokluğunun nedenini ortaya çıkaracak
herhangi bir işarete rastlayabilirdi. Sakınarak harekete
geçti, mektuplardan hangi yöne doğru gittiğini söylemek
güç: Belirsiz bir biçimde geminin adından, kısımlarından
ve gemideki nesnelere söz ediyor. Nesnelere bazıları
denizcilerden duyduğu ve aşına olduğu, diğerleri ise
bilmediği şeyler; bilmediklerini, ona nasıl görünüyorlar-
sa öyle betimliyor. Ama bilinen nesnelere adlarını bile-
-ki bu Amarilli'deki forsalar takımının yedi denizin ka-
lıntılarından oluşturulduğunun göstergesidir- bir deniz-
ciden Fransızca, bir başkasından Hollandaca, bir diğerin-
den ise İngilizce olarak duymuş olmalı. Bu nedenle, kimi
zaman usturlap karşılığı olarak -Doktor Byrd'in ona öğ-
retmiş olması gerektiği gibi- *staffe* sözcüğünü kullanıyor;
nasıl olup da kimi zaman *castello di poppa*'da [kış kasara-
sında] ya da *cassero*'da [kış güvertesinde], kimi zaman
da *gagliardo da dietro*'da [kış kasarasında] olduğunu anla-

makta zorlanıyor, oysa bu sonuncusu Fransızcadan İtalyancaya girmiş bir terim ve aynı anlama geliyor; “lombardlar” sözcüğünü kullanıyor, hay hay kullansın, çünkü bana gençken okuduğumuz denizcilik kitaplarını anımsatıyor; bizde gabya yelkeni anlamına gelen *parrocchetto*’dan söz ediyor, ancak Fransızlarda *perruche* mizana direği üzerindeki babafingo yelkeni olduğundan, *par-rucchetta* altında olduğunu söylediği zaman neye gönderme yaptığını bilemiyoruz. Ya mizana direği için, Fransızca *artimone* sözcüğünü kullanmasına ne demeli, iyi ama o zaman *mizzana* diye yazdığında ne anlamamız gerekiyor, Fransızlarda bu pruva direği demek (ama, ah, İngilizlerde öyle değil, onlar yerinde olarak mizana direğine *mizzenmast* diyorlar)? *Gronda*’dan söz ettiğinde ise, olasılıkla bizim frengi diyeceğimiz şeye göndermede bulunuyor. Bu yüzden bir karar alıyorum: Söylemek istediklerini çözmeye çalışacak, sonra daha aşına olduğumuz terimleri kullanacağım. Eğer yanılırsam, zararı yok: Öykü değişmiş olmuyor.

Bunu belirttikten sonra, o ikinci gece, mutfakta yedik erzak bulmasının ardından Roberto’nun ay ışığı altında bir şekilde güvertedeki gezintisini sürdürdüğünü saptıyoruz.

Önceki gece belli belirsiz gördüğü pruva ile bombeli yanları hatırlayarak, ince güverteden, flandranın biçiminden, dar ve yuvarlak kış tarafından bir değerlendirme giderek ve gemiyi Amarilli ile karşılaştırarak, Roberto Daphne’nin de bir Hollanda *fluyt*’u, yani flibotu (veya bu tür gemilere verilen değişik adlarla *flûte*, *fluste*, *flyboat* ya da *fliebote*) olduğu sonucuna vardı; bunlar, yarım ton taşıma kapasiteli, bir korsan saldırısına karşı güvencede olabilmek için genellikle on kadar topla teçhizatlandırılmış ticaret gemileriydi ve bu boyutlarıyla bir düzine de-

nizciyle idare edilebiliyorlar, zaten kısıtlı olan konforlardan vazgeçilip, içeriye insanın tökezlemeden yürüyemeyeceği kadar çok şilte istiflenirse fazladan birçok yolcu alınabiliyordu – sonra yola çıkılıyordu, gerek geminin, gerek insanların temizlenmesi için yeterince kova yoksa her tür mikroplu havadan ötürü toplu ölümler oluyordu. Şu halde bir flibottu bu, ancak Amarilli'den daha büyüktü, güvertesi neredeyse tek bir parmaklığa indirgenmişti, sanki kaptan sular ne zaman taşkın bir biçimde yükselse geminin su alacağından kaygı duyuyormuş gibi.

Her halükârda, Daphne'nin bir flibot olması avantajdı, Roberto yerlerin nasıl sıralandığını az çok bilerek dolayabiliyordu. Örneğin, bütün mürettebatı alabilen büyük filikanın, güvertenin ortasında olması gerekiyordu: Filikanın orada bulunmaması, mürettebatın başka bir yerde bulunduğunu düşündürüyordu. Ancak bu, Roberto'yu sakinleştirmiyordu: Sakin bir koyda, toplanmış yelkenleriyle demirlemiş olsa bile, bir geminin mürettebatı asla gemiyi gözetimsiz bir halde ve denizin kaderine bırakmaz.

O akşam hemen kış kısmından öteye yönelmiş, kasara kapısını sakınarak açmıştı, sanki birinden izin istemesi gerekiyormuş gibi... Dümen yekesinin yanında, pusuladan iki kara parçası arasındaki kanalın güneyden kuzeye uzandığını öğrendi. Sonra kendisini bugün dinlenme odası adını vereceğimiz yerde, L biçimli bir salonda bulmuştu ve bir başka kapı karşısına dümen üzerindeki geniş penceresi ve galerilere açılan yan kapılarıyla kaptan kamerasını çıkarmıştı. Amarilli'de kumanda odası kaptanın yattığı odayla bir bütün oluşturmuyordu, oysa burada görüldüğü kadarıyla başka bir şeye yer açmak için alandan tasarruf edilmeye çalışılmıştı. Gerçekten de, dinlenme odasının solu iki subay için iki küçük odaya açılırken, sağda dipte mütevazı bir yatağın bulunduğu, ancak bir çalış-

ma odası gibi düzenlenmiş, neredeyse kaptanınkinden daha geniş bir başka oda için yer kazanılmıştı.

Masanın üzerinde bir sürü harita vardı; bunlar Roberto'ya bir geminin seyir için kullandıklarından fazla göründü. Burası bir bilginin çalışma odasına benziyordu: Haritaların yanı sıra, çeşitli yerlere yerleştirilmiş dürbünler, sanki kendisi bir ışık kaynağıymış gibi bakır rengi pırlıtlar saçan bakırdan güzel bir gece usturlabı, masanın yüzeyine sabitlenmiş halkalı bir küre, hesaplamalarla kaplı başka kâğıtlar ve kırmızı ile siyah dairesel çizimlerin bulunduğu bir parşömen; Amarilli'de Regiomontanus'un Ay tutulmaları çizelgelerini yeniden üreten kopyalar (ancak çok daha kötü kopyalardı onlar) görmüş olduğundan, bu sonuncusunu tanımıştı.

Kumanda odasına dönmüştü: Galeriye çıkıldığında, Ada görülebiliyordu, keskin gözlerle –diye yazıyordu Roberto– Ada'nın sessizliği saptanabiliyordu. Kısacası, Ada önceki gibi oradaydı.

Gemiye neredeyse çıplak varmış olmalıydı: İlk olarak, deniz suyunun tuzuyla kirlenmiş olduğundan, gemide başka su olup olmadığını düşünmeden mutfaktaki suyla yıkandığını ve sonra bir sandıkta son karaya çıkış için saklanan güzel bir kaptan giysisi bulduğunu düşünüyorum. Belki kaptan kıyafeti içinde kasılmış bile olabilir ve çizmeleri ayağına geçirdiğinde, yeniden benliğine kavuştuğunu hissetmiş olmalı. Olsa olsa bu aşamada, gerektiği gibi giyinmiş bir *honnête homme*¹ –bir deri bir kemik kalmış bir kazazede değil– terk edilmiş bir gemiyi resmen ele geçirebilir ve Roberto'nun yaptığı hareketi bir hak ihlali olarak değil, bir hak olarak görebilir: Masanın üzerini araştırdı ve kaztüyü kalem ile mürekkep

1. (Fr.) XVII. yüzyıl Fransası'nda akli, bilgisi ve davranışlarıyla seçkin ve kibar çevre insanı. (Ç.N.)

hokkasının yanında, açık ve sanki yarıda bırakılmış bir halde seyir defterini buldu. İlk sayfadan hemen geminin adını öğrendi, ancak defterin kalanı *anker, passer, sterrekyker, roer* gibi birtakım anlaşılmasız sözcükle sürüp gidiyordu ve kaptanın Flaman olması Roberto'nun pek hoşuna gitmedi. Bununla birlikte, son satır birkaç hafta öncesinin tarihini taşıyordu ve birkaç anlaşılmasız sözcükten sonra, altı çizilmiş Latince bir ifade yer alıyordu: *pestis, quae dicitur bubonica*.¹

İşte bir iz, açıklayıcı bir beyan. Gemide bir salgın hastalık patlak vermişti. Bu bilgi Roberto'yu tedirgin etmedi: O on üç yıl önce vebayı atlatmıştı; herkesin bildiği gibi, bu hastalığı geçiren kişi bir tür bağışıklık kazanır, sanki bu yılan kendisini bir kez alt eden kişinin bedenine ikinci kez girmeye cesaret edemiyormuş gibi.

Öte yandan, bu değinme çok fazla bir şey açıklamıyordu ve başka tedirginliklere kapı açıyordu. Diyelim ki hepsi ölmüştü. Ama o zaman, güvertenin çeşitli yerlerine dağılmış olarak onları, son ölenlerin cesetlerini bulması gerekiyordu, bunların ilk ölenleri acınacak bir biçimde denize gömdüklerini kabul edersek.

Sonra filika yoktu gemide: Sonuncular ya da herkes gemiden uzaklaşmıştı. Vebalılarla dolu bir gemiyi üstesinden gelinmesi olanaksız bir tehlike haline getiren şey nedir? Fareler mi acaba? Roberto, kaptanın fanfince yazısında, *rottenest* şeklindeki bir sözcüğü yorumlayabildiğini düşündü (İri fareler, lağım fareleri anlamına mı geliyordu sözcük?) ve hemen yağ lambasını yukarı kaldırarak, duvarlar boyunca kayıp giden bir şeyler görmek ve Amarilli'de kanını dondurmuş olan fare ciyaklamasını duymak üzere geriye döndü. Ürpererek, bir akşam tam

1. (Lat.) Hıyarçıklı adı verilen veba. (Ç.N.)

Önceki Günün Adası, batan bir gemiden kurtulup bir başka gemiyle "karaya" çıkan Roberto de la Grive'nin öyküsü. On yedinci yüzyılda geçen bu öykü, Roberto'nun sevdiği kadına yazdığı mektuplar ve gemide tuttuğu notlarla ulaşıyor bugüne. Roberto'nun ıssız gemide geçirdiği günler boyunca eski yaşantısıyla ilgili anımsamaları, bir dönemin siyaset, sevgi, bilim, toplum hayatını yeniden kurarak tarih, toplum, insan ilişkilerini değerlendiriyor. Üç aşamalı bir anlatı piramidiyle (Yazar/Roberto/Roberto'nun mektuplarını yorumlayan Anlatıcı) şekillenen öykü, bir yandan gizemli izler bırakarak sürekli Roberto'dan kaçan bir Davetsiz Konuk'un varlığıyla gerilim kazanırken, bir yandan da hem birinci elden tarihsel anlara ve mekânlara ulaşabiliyor hem de Anlatıcı kanalıyla on yedinci yüzyıl ile yirminci yüzyıl arasında karşılıklı bakış açıları oluşturuyor. Umberto Eco'nun her zamanki ustalığıyla yarattığı dünyaları değerlendirmek, tadına doyum olmaz bir okuma zevki.

*tarihiroman *denizkazası *ıssızgemi *deneysel *coğrafya *yolculuk

 CAN

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN: 978-975-07-3520-2

9 789750 735202